

Περιβαλλοντική Πολιτική και Βιώσιμη Ανάπτυξη

Ενότητα 08: Εκτίμηση Κοινωνικών Επιπτώσεων II

Πολυξένη Ράγκου

Τμήμα Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Εκτίμηση Κοινωνικών Επιπτώσεων II

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

1. Κοινωνικές αλλαγές και κοινωνικές επιπτώσεις.
2. Τα περιβάλλοντα.

Σκοποί ενότητας

- Γνωριμία και εξοικείωση με τα ζητήματα που αφορούν τις κοινωνικές αλλαγές και τις επιπτώσεις που προκαλούνται από αναπτυξιακά έργα.
- Κατανόηση των διαφορετικών περιβαλλόντων γύρω από τα έργα, των λειτουργιών τους και των αλληλεπιδράσεων τους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Κοινωνικές αλλαγές και κοινωνικές επιπτώσεις

Κοινωνικές αλλαγές και κοινωνικές επιπτώσεις (1/7)

- Είναι γεγονός ότι υπάρχει αυξανόμενη ανησυχία για τις αυξανόμενες περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις της ανάπτυξης. Είναι επίσης αποδεκτή η άποψη ότι το περιβάλλον διασυνδέεται με την ανάπτυξη.
- Αποτέλεσμα αυτής της διασύνδεσης είναι η αξιολόγηση των περιβαλλοντικών, κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων σε ένα ενιαίο πλαίσιο.

Κοινωνικές αλλαγές και κοινωνικές επιπτώσεις (2/7)

- Υπάρχει ένα πλήθος λειτουργιών του περιβάλλοντος που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τον άνθρωπο: κοινωνικές, οικονομικές και οικολογικές.
- Οι ανθρώπινες παρεμβάσεις επιφέρουν αλλαγές στο βιοφυσικό περιβάλλον που αποτιμώνται ποσοτικά. Οι βιοφυσικές επιπτώσεις αφορούν αλλαγές στις ιδιότητες των φυσικών πόρων και ενώ κάποιες θα γίνουν εντός της τοποθεσίας παρέμβασης άλλες θα έχουν ευρύτερο φάσμα και θα σηματοδοτήσουν αλυσιδωτές αλλαγές.

Κοινωνικές αλλαγές και κοινωνικές επιπτώσεις (3/7)

- Κατά συνέπεια κάθε έργο θα πρέπει να γίνεται με γνώμονα τις επιπτώσεις.
- Οι ανθρώπινες παρεμβάσεις αφορούν μετρήσιμες μεταβλητές ενώ οι κοινωνικές διαδικασίες αφορούν την κοινωνική αλλαγή και όχι τις κοινωνικές επιπτώσεις. Είναι δύσκολο να δοθούν όλες οι διαστάσεις της κοινωνικής επίπτωσης αφού μία κοινωνική αλλαγή προκαλεί άλλες και τελικά η ασάφεια για τις επιπτώσεις έχει οδηγήσει σε έρευνα για μετρήσιμες μεταβλητές.

Κοινωνικές αλλαγές και κοινωνικές επιπτώσεις (4/7)

- Οι άμεσες κοινωνικές επιπτώσεις προκύπτουν από τις κοινωνικές αλλαγές ενώ οι έμμεσες κοινωνικές επιπτώσεις είναι αποτέλεσμα αλλαγών στο βιοφυσικό περιβάλλον.
- Η λίστα των κοινωνικών επιπτώσεων πρέπει να είναι μεγάλου εύρους και να περιλαμβάνει θέματα: υγείας και κοινωνικής ευημερίας, ποιότητας του ζωντανού περιβάλλοντος, οικονομικών επιπτώσεων και υλικής ευημερίας, πολιτιστικών επιπτώσεων, επιπτώσεων στην οικογένεια και την κοινότητα, επιπτώσεων στη δικαιοσύνη και σχέσεων των φύλων.

Κοινωνικές αλλαγές και κοινωνικές επιπτώσεις (5/7)

- Η καταγραφή σε λίστα των επιπτώσεων είναι χρήσιμη προκειμένου να έχουμε γνώση του εύρους.
- Επειδή οι αναπτυξιακές δραστηριότητες δεν πρέπει να θέτουν σε κίνδυνο τις ανάγκες των μελλοντικών γενεών, η ΑΠΕ κρίνεται απαραίτητη διαδικασία που μπορεί να προλάβει ανεπιθύμητες συνέπειες.

Κοινωνικές αλλαγές και κοινωνικές επιπτώσεις (6/7)

- Όταν η αξιολόγηση περιβαλλοντικής επίπτωσης (ΑΠΕ) και η αξιολόγηση κοινωνικής επίπτωσης (ΑΚΕ), εφαρμόζονται στα αρχικά στάδια της διαδικασίας λήψης αποφάσεων, μπορούν να γίνουν σημαντικά εργαλεία προγραμματισμού έργων.
- Παρέχουν πληροφορίες για τις επιπτώσεις συγκεκριμένων αναπτυξιακών δραστηριοτήτων, με τέτοιο τρόπο που αυτές μπορούν να ληφθούν υπόψη και να χρησιμοποιηθούν στην διαδικασία λήψης αποφάσεων και του σχεδιασμού των επανορθωτικών μέτρων.

Κοινωνικές αλλαγές και κοινωνικές επιπτώσεις (7/7)

- Η σωστή εφαρμογή των ΑΠΕ και ΑΚΕ μπορεί να βελτιώσει σημαντικά την ποιότητα προτάσεων για έργα και τελικά θα οδηγήσει σε σημαντική εξοικονόμηση χρημάτων τόσο κατά την εκτέλεση των έργων εξαιτίας των μειωμένων αρνητικών επιπτώσεων όσο και για την καλύτερη αποδοχή των στόχων του έργου.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τα περιβάλλοντα

Οι σχέσεις μεταξύ των περιβαλλόντων (1/3)

- Είναι αναγκαία η βαθύτερη γνώση των σχέσεων ανάμεσα στην ανθρώπινη κοινωνία και το βιοφυσικό περιβάλλον.
- Κατά συνέπεια η προσπάθεια θα πρέπει να εστιάσει: α) στην ταξινόμηση των λειτουργιών που παρέχονται από το βιοφυσικό περιβάλλον και β) στην αξιολόγηση της αξίας τους για την υποστήριξη των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Το πλαίσιο βασίζεται στην αποκαλούμενη “αξιολόγηση λειτουργίας” της φύσης.

Οι σχέσεις μεταξύ των περιβαλλόντων (2/3)

- Σημείο αναφοράς αυτής της προσέγγισης είναι ότι η κοινωνία χρησιμοποιεί προϊόντα και υπηρεσίες που παρέχονται από το βιοφυσικό περιβάλλον. Σε οικονομικούς όρους η κοινωνία αποτελεί την πλευρά ζήτησης και το περιβάλλον την πλευρά προσφοράς.
- Η βιωσιμότητα ασχολείται με την ισορροπία προσφοράς και ζήτησης τώρα και στο μέλλον.

Οι σχέσεις μεταξύ των περιβαλλόντων (3/3)

- Οι αντιλαμβανόμενες ανισορροπίες στο ισοζύγιο διεγείρουν τους θεσμικούς φορείς (οι εθνικές, περιφερειακές ή τοπικές αρχές με τα επίσημα όργανα και τους κανονισμούς τους ή διεθνή όργανα που ασκούν αποτελεσματικό έλεγχο στις ανθρώπινες δραστηριότητες) να ενεργήσουν, ρυθμίζοντας είτε την προσφορά από την φύση είτε την ζήτηση από την κοινωνία.

Το φυσικό περιβάλλον

Μπορούν να αναγνωρισθούν τρία περιβάλλοντα:

- **Το φυσικό περιβάλλον** (ή βιοφυσικό) αποτελεί ένα συνδυασμό των βιοτικών και αβιοτικών παραγόντων με τις αλληλεπιδράσεις τους. Οι φυσικοί πόροι επιτελούν λειτουργίες και παρέχουν αγαθά και υπηρεσίες, τα οποία χρησιμοποιούνται από κάθε κοινωνία.

Το ανθρώπινο περιβάλλον

- **Το ανθρώπινο περιβάλλον** (η ανθρώπινη κοινωνία) περιλαμβάνει όλες τις ανθρώπινες δραστηριότητες, τη γνώση, τις πεποιθήσεις και τις αξίες. Ως αποτέλεσμα των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και κοινωνικών αξιών (οι οποίες επηρεάζονται από την κοινωνική γνώση και τις πεποιθήσεις, δηλ. την κουλτούρα), τα περιβαλλοντικά αγαθά και οι υπηρεσίες (δηλ. οι λειτουργίες του βιοφυσικού περιβάλλοντος) εκτιμώνται με αναφορά σε ένα κοινωνικό πλαίσιο.

Το θεσμικό περιβάλλον

Το θεσμικό περιβάλλον αποτελείται από τις

- θεσμικές διευθετήσεις/ρυθμίσεις (αρχές, νομικό πλαίσιο, παραδοσιακοί νόμοι και κανονισμοί),
- τις πρακτικές διαχείρισης (όπως οι φυσικές δομές, οι δρόμοι κτλ),
- τα μέσα πολιτικής (άδειες, επιχορηγήσεις κτλ),
- η χρήση πειθούς από τις κυβερνήσεις ή τις οργανώσεις σε μια προσπάθεια να αλλάξουν οι πεποιθήσεις ή η συμπεριφορά των ανθρώπων.

Περιβαλλοντικής λειτουργίες (1/2)

- Το φυσικό σύστημα περιλαμβάνει πολλές περιβαλλοντικές λειτουργίες οι οποίες παρέχουν αγαθά και υπηρεσίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από την ανθρώπινη κοινωνία.
- Το εάν όλες αυτές οι λειτουργίες χρησιμοποιούνται εξαρτάται από την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική «συμπεριφορά» της κοινωνίας.

Περιβαλλοντικής λειτουργίες (2/2)

- Δεν είναι απαραίτητο να χρησιμοποιούνται όλες οι λειτουργίες ενός οικοσυστήματος.
- Παράλληλα, τα οικοσυστήματα μπορεί να έχουν λειτουργίες που δεν έχουν ακόμα αναγνωρισθεί - αυτή είναι μια από τις πρωταρχικές θέσεις υπέρ της υποστήριξης της προστασίας της βιοποικιλότητας.
- Μπορούν να διακριθούν 4 κατηγορίες περιβαλλοντικών λειτουργιών: παραγωγής, ρύθμισης, καταλληλότητας και σημαντικότητας.

Λειτουργίες Παραγωγής

- Οι λειτουργίες παραγωγής σχετίζονται με την ικανότητα του περιβάλλοντος να παράγει χρήσιμα προϊόντα για την ανθρωπότητα.
- Γίνεται μια διάκριση ανάμεσα στις λειτουργίες φυσικής παραγωγής και της λειτουργίες ανθρώπινης παραγωγής που βασίζονται στην φύση.

Λειτουργίες φυσικής παραγωγής (1/2)

- Οι λειτουργίες φυσικής παραγωγής περιλαμβάνουν προϊόντα που το φυσικό περιβάλλον παράγει σε μεγάλο βαθμό μόνο του, δηλ. χωρίς ανθρώπινη συμμετοχή. Εδώ ο άνθρωπος είναι αποκομιστής των αγαθών.
- Τα προϊόντα μπορούν να παραχθούν σε μια σύντομη χρονική περίοδο (πχ καυσόξυλα, φρούτα, τρεχούμενο νερό σε ποτάμια, ωκεάνια αλιεία) ή σε μεγάλη χρονική περίοδο (πχ πετρέλαιο, μέταλλα).

Λειτουργίες φυσικής παραγωγής (2/2)

- Στην πρώτη περίπτωση αναφερόμαστε στις ανανεώσιμες πηγές, ενώ στη δεύτερη στις μη ανανεώσιμες. Η ξύλευση δασών για παραγωγή ξυλείας θα ήταν ανανεώσιμη αν γινόταν με αειφορικό τρόπο, ενώ θα ήταν αναμφισβήτητα μη ανανεώσιμη αν γινόταν με ληστρικό τρόπο πχ χωρίς καμιά πρόνοια για αναγέννηση.

Λειτουργίες ανθρώπινης παραγωγής

- Οι ανθρώπινες ενέργειες παραγωγής που βασίζονται στη φύση σχετίζονται με την παραγωγή βιολογικών (ζωικών ή φυτικών) προϊόντων από το βιοφυσικό περιβάλλον με τρόπους που περιλαμβάνουν ενεργή διαχείριση και συμμετοχή από τους ανθρώπους. Παραδείγματα περιλαμβάνουν τις περισσότερες γεωργικές και κηπευτικές δραστηριότητες, τις φυτείες δασοπονίας και τα διαχειριζόμενα δάση, και τις λίμνες με ψάρια (υδατοκαλλιέργεια και θαλασσοκαλλιέργεια).

Οι ρυθμιστικές λειτουργίες (1/4)

- *Οι ρυθμιστικές λειτουργίες* σχετίζονται με τη συντήρηση των συστημάτων του οικοσυστήματος. Οι αλληλεπιδράσεις των βιοτικών και αβιοτικών παραγόντων δημιουργούν πολύπλοκες διαδικασίες που επηρεάζουν τις συνθήκες για τη συντήρηση των συστημάτων υποστήριξης της ζωής.
- Αυτές οι λειτουργίες συχνά δεν αναγνωρίζονται μέχρι να διαταραχθούν.

Οι ρυθμιστικές λειτουργίες (2/4)

- Αναφέρονται στην ικανότητα των οικοσυστημάτων να συντηρούν τις δυναμικές ισορροπίες εντός του συστήματος, ή σε άλλα συνδεδεμένα οικοσυστήματα μέσω των φυσικών, βιολογικών και χημικών διαδικασιών και αλληλεπιδράσεων.

Οι ρυθμιστικές λειτουργίες (3/4)

- Οι ρυθμιστικές λειτουργίες συχνά αντιστρέφουν την βλάβη που έχει προκληθεί από τις ανθρώπινες δραστηριότητες ή μειώνουν τον κίνδυνο για τους ανθρώπους .Τέτοιες λειτουργίες περιλαμβάνουν την συγκράτηση του διοξειδίου του άνθρακα, την διάλυση των ρυπογόνων και την ενεργή χημική μετατροπή βλαβερών ουσιών όπως τα οργανικά απόβλητα.

Οι ρυθμιστικές λειτουργίες (4/4)

- Άλλα παραδείγματα ρυθμιστικών λειτουργιών είναι η συντήρηση της στάθμης των υπογείων υδάτων, η διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας, η προστασία ενάντια των δυνάμεων της φύσης και η προστασία ενάντια στην βλαβερή κοσμική ακτινοβολία (στρώμα του όζοντος). Η αποθήκευση νερού στους υδροβιότοπους είναι επίσης ένα παράδειγμα ρυθμιστικής λειτουργίας για τη ρύθμιση της ροής του ποταμού.

Οι λειτουργίες καταλληλότητας (1/2)

- Οι λειτουργίες καταλληλότητας σχετίζονται με το χώρο που είναι κατάλληλος για συγκεκριμένες δραστηριότητες και για τις οποίες μπορεί να υπάρχει ζήτηση.
- Η διαθεσιμότητα χώρου μαζί με ένα συγκεκριμένο σετ περιβαλλοντικών συνθηκών που σχετίζονται με αυτό το χώρο, καθιστά μια περιοχή περισσότερο ή λιγότερο κατάλληλη για να εκτελεσθούν συγκεκριμένες λειτουργίες για τους ανθρώπους.

Οι λειτουργίες καταλληλότητας (2/2)

- Τα παραδείγματα περιλαμβάνουν την καταλληλότητα μιας περιοχής για κατοίκηση από ανθρώπους και εγκατάσταση, τις περιοχές συντήρησης της φύσης, τις περιοχές για αναψυχή βασιζόμενη στη φύση (όπως αναρρίχηση βουνού, οδοιπορία, σκι ή τουρισμός σε παραλίες) τις θαλάσσιες οδούς ναυσιπλοΐας και τις τοποθεσίες για μετατροπή ενέργειας (όπως οι υδροηλεκτρικές δεξαμενές).

Οι λειτουργίες σημαντικότητας (1/3)

- Οι λειτουργίες σημαντικότητας/σημασίας περιλαμβάνουν τις κοινωνικές αξίες που αποδίδονται στην ίδια την φύση (αξίες φυσικής κληρονομιάς) και στα άλλα χαρακτηριστικά του φυσικού τοπίου, συμπεριλαμβανομένου του τοπίου που έχει κατασκευαστεί από άνθρωπο (αξίες πολιτιστικής κληρονομιάς).

Οι λειτουργίες σημαντικότητας (2/3)

- Η φύση παρέχει ευκαιρίες για πνευματική ανάταση, αισθητική απόλαυση, γνωστική ανάπτυξη (συλλογισμό, διαλογισμό) και αναψυχή. Σε αντίθεση με την παροχή φυσικού χώρου των λειτουργιών καταλληλότητας, αυτές οι λειτουργίες σχετίζονται με το νόημα (σημασία) του βιοφυσικού περιβάλλοντος.

Οι λειτουργίες σημαντικότητας (3/3)

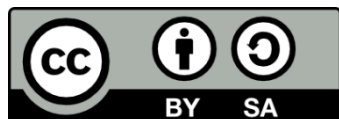
- Όταν αναγνωρίζονται οι λειτουργίες, μπορούν να προσδιοριστούν οι σχετικές μονάδες μέτρησης και η λήψη αποφάσεων μπορεί να βασίζεται σε μια βαθύτερη κατανόηση του ρόλου που παίζει το βιοφυσικό περιβάλλον για την ανθρώπινη κοινωνία.
- Είναι σημαντικό να αντιλαμβανόμαστε ότι πολλές λειτουργίες μπορεί να συμβαίνουν ταυτόχρονα αλλά με την ανθρώπινη παρέμβαση αυτές οι λειτουργίες μπορεί εν μέρει ή εν όλω να αναιρεθούν.

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Παπανικολάου Αναστάσιος
Θεσσαλονίκη, 30/ 6/ 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Πολυξένη Ράγκου.
«Περιβαλλοντική Πολιτική και Βιώσιμη Ανάπτυξη. Εκτίμηση Κοινωνικών
Επιπτώσεων II». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή
διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS438/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

